

היכן למד ערבית? מי צבע שערו? איך הוסתר מהמשטרה?

גילויי יוסלה

ה סיפור המבוקש ביותר במדינת ישראל ברגע זה הוא סיפורו של יוסלה שוחמכר. ידועים אמנם פרטים כלליים על הדרך בה הוברח מן הארץ, וידועים שמות מעטים של המעורבים בפרשה. אך הפרטים המלאים לא פורסמו עד כה. הם ידועים, בראש וראשונה, לילד עצמו. אולם הוא סירב לומר מלה על כל הפרשה לעתונאים השטריו אותו. הסיפור ידוע גם לשיב, אחת מאנשיו חקר את יוסלה במשך יממה שלמה, בהיותו עדיין בבית הקונסוליה בניו יורק. סוכן זה, שגילה אל הילד, אמו ואחותו במטוס שהחזירם ארצה, ביקר מאז שלוש פעמים בבית שוחמכר בחולון. כל פעם הצליח להוציא מספר פרטים נוספים מפי יוסלה. פרטים אלה לא נמסרו לפירסום עלידי הש"ב, כאשר פתח לפני שבוע במערכת ההסברה נגד הדתיים. הם נרשמו בתיקי החקירה, ולדברי דויד בן-גוריון — לא יפורסמו כנראה לעולם ולא ישמשו חומר להגשת משפטים פוליטיים נגד המעורבים בפרשה. אייפסר עדיין לגלות את התמונה בשלמותה, אולם בעמוד זה מטיל העולם הזה אור על כמה מן הפרטים הסנסיטיביים, הגנויים בתיקי החקירה.

היכן למד ערבית?

פ רם אחר פותח פתח חדש לגמרי למחשבה. והוא: שיוסלה שוחמכר, בן העולים מרוסיה, שחונך על סדרת האידוש בבית סבו ובבית הוריו, יודע ערבית. הוא אף שר שיר ערבי, שהפתיח את שומעיו. הוא גם מבחין בין כמה מאכלים ערביים. מניין בא לו ידע זה? האם שהה במשך השנתיים האחרונות בארץ ערבית, או בתוך עדה דוברת-ערבית? האמנם יש אמת כלשהי בשמועה, כי חוספיו העבירוהו למשך תקופת-מה למארוקו?

יוסלה עצמו לא רצה לתת תשובה מלאה לשאלות אלה. רק לאחר שנשאל שוב ושוב, הסכים לגלות כמה פרטים.

הוא למד ערבית מחברים צפון-אפריקאיים, אשר נמנהו למדו בישיבת פיבלק, לא הרחק מפאריס.

ומה בקשר לשמועות על מארוקו?

השוב יוסלה: "אחרי שהייתי הרבה זמן בצרפת, אמרו לי יום אחד, שרוצים להעביר אותי למארוקו. שם יש הרבה יהודים דתיים, ושם יספלו בו טוב. אבל אני לא רציתי. כתיי וצעקתי, וחיכיתי את הראש בריצפה. אמרתי שאני לא רוצה ללכת לארץ של ערבים!"

מחויקי הילד נבהלו מהתפרצותו. מסע ההתפתחות שעבר עליו חידד את תחושו, עד כי הבחין בכל המתרחש סביבו, גם כאשר מחויקיו ניסו להסתיר דבר ממנו.

כך קלט, כי בהשתבש תוכנית העברתו למארוקו, החליטו לשגר אחד מהם ללונדון, שישאל את פי יצחק דומב, מה לעשות עם הילד. זה החליט כי יש להעבירו לארצות-הברית.

הרוד השיכור צעק

גילויי, שפך יוסלה אור גם על התקופה הראשונה של תחילת הפרשה, כאשר עוד התחוק בידי סבו. היתה זו התקופה שכבר ציווה בית-המשפט על הסב להחזיר את הילד, ועל המשטרה למצוא אותו ולהביאו לבית-המשפט.

מדי פעם היתה המשטרה עורכת חיפוש שיגרת, ובעצלתים, באחת הישיבות בעיר. הילד היה אמנם מבוקש עלידי החוק, אך הדבר לא הפריע לו ללמוד בשלחה בחדר סמוך לבית סבו במאה שערים. מדי ערב היה תורר הביתה, אוכל ארוחת ערב — ועוזב מיד את הדירה. סבו הסביר לו כי הוגש נגדו הסבתא מספט, וכי עליהם ללכת את ערב להתמספט. על כן עליו להישאר עד הבוקר אצל אחת השכנות.

היה זה צעדי-הזהירות היחיד שנקט, והוא הספיק, כי הסב ידע שהמשטרה מופיעה בביתו רק בערבים, ומשלא היתה מוצאת את יוסלה, היתה פונה לדרכה, לקול צחוקם של תושבי השכונה. וכל אותה עת ישן הילד שנת ישנים, תחת אפה של המשטרה.

מי היא שכנה זו, שהסתירה אותו מפני החוק? יוסלה אינו זוכר את שמה. אבל אם תקחו אותי למאה שערים, אני יכול להצביע על הבית ולהכיר אותה. כאשר נכחו החיפוש, החליט הסב, בהשפעת ידידו פרוסיה הרב אברהם מייזיש, להרחיק את הילד מהבית ולהביאו.

פרט אחד נשאר תרות בזכרונו של יוסלה, מאותם הימים: דודו, שלום שטארקס, שתוי, מכה בשולחן וצועק: "לא אתן להם לקחת אותי! אשמור עליו כל הלילה!"

גינני קלאוסה

תחנתו הראשונה מחוץ לירושלים היתה ישיבת חב"ד בראשון-לציון. הוא נשאר שם שלושה-ארבעה חודשים. בחגים היו סבו ודודו, שלום שטארקס, באים לקחתו לירושלים.

יוסלה בב לה לצאת לאור

כיצד הובא לקוממיות, אין יוסלה זוכר — או מוכן עדיין לספר: "לא עטפו אותי בשמיכה ולא במעילו" חזר והצהיר. "אולי ישנתי, ולא הרגשתי בכל הנסיעה." לעומת זאת, זוכר הוא היטב כיצד הוצא מקוממיות. "זלמן קוט אמר להכין את הסדר. אני זוכר שישב אתי אחד עם קסקט. בדרך נכנסו שניים שחורים, ספרדים, שלא יודעים אידיש."

מקום מחבואו הבא היה בני-ברק. לא תמיד באותו בית, אלא ממקום אחד למישנהו. שם שהוא זוכר היטב: שמו של ארי שכטר. "משם לקחו אותי לשוחט, ומהשוחט חזרה לשכטר. אני לא זוכר את שמו של השוחט."

בהיותו בבני-ברק הופיע אוריאל בן-דוד, בנה של הגיורת רות בן-דוד. הוא צבע את שערתו ("גינני קלאוסה"), צילם אותו, להכנת תמונת דרכון. "היו לי שערות ארוכות, כמו של ילדה. כי חרבה זמן לא סיפרו אותי."

ביום ההברחה הופיעה הגיורת. הוא הולבש בכנפי ילדה, הוסע עמה ללוד. הוא ידע שמבריתים אותו, האמין כי בואת מבקשים רק להציל אותו מן הנצרות.

תחנתו הבאה היתה לוצרן, שווייץ, בישיבה של הרב משה סולד ביצ'יק. "אני זוכר מספר הבית — 20. אם אנוח קצת, אוכל גם לזכור את שם הרחוב."

קראו לו שם מנחם כהן, והרב התייחס אליו כאל בן המשפחה. לפעמים, כאשר היה שובב מדי, גער בו הרב. יום אחד הבהיל את אשת הרב. "שני אנשים יודעים מי אני באמת", סיפר לה, מתוך רוח קונדסית. בשבילו היה כל העניין הרפתקה משעשעת. "זה לא עניין שלי", השיבה הרבנית, "אני לא מתעסקת בוה. ספר זאת לרב."

כעבור ימים ספורים, הועבר למו שבצרפת.

נמאס לו

בניו יורק, תחנתו האחרונה, אמרה לו רות בן-דוד להציג את עצמו כילד מארגנטינה, ולקרוק לה אמא. הוא סירב, קרא לה רק דודה.

היא גם אמרה לו שהכוונה האמיתית היא להעבירו לקנדה, כי בניו יורק מסוכן להחזיקו.

העניין התחיל אז להימאס כבר עליו. יותר ויותר דיבר על אמו. מדי פעם היה מסרב לשתף פעולה עם מחויקיו. אם בכל זאת נשמע להם בדברים החשובים, היה זה, כדבריו, "מפני שלא רציתי להיות נוצרי."

על כן, כאשר הוחזר לאמו, והשתכנע כי שיקרו לו כאשר אמרו לו שירדה לרוסיה והתנצרה, הותרו חרצובות לשונו, והוא החל מגלה סיפוי-סיפין את פרטי חטיפתו. פרטים העשויים עוד לעורר סערה, כאשר יודעו במלואם.

משרד הפנים, לסיפור אמצעי הקשר בין שר הפנים לבין משרדו. באור הציע להר סיף אלפיים לירות, להתקנת קו טלפוני ישיר בין דירת שר-הפנים לבין משרדו, לצורך הודעות מיוחדות.

קרב נסיגה

הקרב על מילחה חסכון חובה היה קרב נסיגה והשעיה. גם הפעם ניהלו אותו אנשי מפא"י בחזקת הכספים בעיקר נגד סיעת באדר-רובין, שהתאחדה גם הפעם בגלל אינטרסים שונים וגרמה לדחית קבלת החוק למספר ימים נוספים.

נציגי משרד האוצר, שנכחו בישיבות, עשו ככל שיכלו כדי לשכנע את חברי (המשך בעמוד 110)

העלות את עניין סובלן, כדי לעכב את חוק החסכון. גורי התנגד, כמוכן, אך הצמד נושע הפעם מכיוון בלתי צפוי לחלוטין. חיכ המפלגה הדתית-לאומית מיכאל חזוני התמרמר על שמפא"י דוחה את הדיון ב"חקירת עורך-הידן המאשים את שפירא ב"מעשים שלא כשורה, מעליבה בכך את שר פלגתה. חזוני הצטרף לאופוזיציה, הצביע יחד איתה בעד דיון מיידי בהזמנת אנקור-יון, סיעת בכך לדחית גביית חסכון חובה בחודש ימים.

כרטיס ציקור. הדיון היה תם. ישר אל קרגמן ממפא"י טען שהצבעה יערכה בשעה מוקדמת מן הרגיל בועדה, והקואר ליציה הופתעה מהעתוי הבלתי רגיל. יצחק גולן הליברלי השיב לו שזה עניינה של

הקואליציה לשמור על רוב שלה. שעה ש הרוב הוא כה מצומצם. רובין מצדו הציע בעוקצנות להסתפק מעתה ואילך בשיגור כרטיסי ביקור לישיבות. במקום להשתתף בהן אישית. ברוב קואליציוני בוטלה ה הזמנה.

קו מלפני ישר. למעלה משעה עמד שר-הפנים למחרת היום בחקירת שתי-וערב של עורך-הידן המפ"מי רובין ודרי למשפ"טים באור. הוא התחמק מכל השאלות על בלש ס.ב.אי. מקישיין ועל ארמסירת ההר-דעה על הגורש, לפרקליטו של סובלן.

בלית-ברירה האזין לעקיצות שני הח"כים, שהציעו למחוק את תקציב היוצץ המשפטי ממשרד הפנים, כי ממילא איש אינו מתייעץ אתו ועצתו אינה דרושה. אחר הציעו

למחוק את תקציב משרד הפנים, כי שעה שהוא דן על ענייני משרדו, אינו יודע מה עושה כאותה עת השר שלו. הם הציעו להוריד לירה אחת מתקציב מינהל המחוז בגלל רשלנות, ובגלל העובדה שמקישיין שהה בארץ עם נשק, מבלי שמינהל המחוז — הממונה על רשויות נשק — יידע על כך. לבסוף הציעו גם להוריד לירה אחת מתקציב מירשם התושבים, על כי בלי ידיעתו שהה מקישיין בארץ ללא אשרת מעבר, או אשרת תייר.

אך את עיקר העוקץ, שהצליח להוציא מן הכלים את כל חברי מפא"י והדתיים בוועד, דה, שמרו רובין ובאור לישיבה שנערכה למחרת.

רובין הציע להוסיף אלף לירות לתקציב

העלות את עניין סובלן, כדי לעכב את חוק החסכון. גורי התנגד, כמוכן, אך הצמד נושע הפעם מכיוון בלתי צפוי לחלוטין. חיכ המפלגה הדתית-לאומית מיכאל חזוני התמרמר על שמפא"י דוחה את הדיון ב"חקירת עורך-הידן המאשים את שפירא ב"מעשים שלא כשורה, מעליבה בכך את שר פלגתה. חזוני הצטרף לאופוזיציה, הצביע יחד איתה בעד דיון מיידי בהזמנת אנקור-יון, סיעת בכך לדחית גביית חסכון חובה בחודש ימים.

כרטיס ציקור. הדיון היה תם. ישר אל קרגמן ממפא"י טען שהצבעה יערכה בשעה מוקדמת מן הרגיל בועדה, והקואר ליציה הופתעה מהעתוי הבלתי רגיל. יצחק גולן הליברלי השיב לו שזה עניינה של

הקואליציה לשמור על רוב שלה. שעה ש הרוב הוא כה מצומצם. רובין מצדו הציע בעוקצנות להסתפק מעתה ואילך בשיגור כרטיסי ביקור לישיבות. במקום להשתתף בהן אישית. ברוב קואליציוני בוטלה ה הזמנה.

קו מלפני ישר. למעלה משעה עמד שר-הפנים למחרת היום בחקירת שתי-וערב של עורך-הידן המפ"מי רובין ודרי למשפ"טים באור. הוא התחמק מכל השאלות על בלש ס.ב.אי. מקישיין ועל ארמסירת ההר-דעה על הגורש, לפרקליטו של סובלן.

בלית-ברירה האזין לעקיצות שני הח"כים, שהציעו למחוק את תקציב היוצץ המשפטי ממשרד הפנים, כי ממילא איש אינו מתייעץ אתו ועצתו אינה דרושה. אחר הציעו

למחוק את תקציב משרד הפנים, כי שעה שהוא דן על ענייני משרדו, אינו יודע מה עושה כאותה עת השר שלו. הם הציעו להוריד לירה אחת מתקציב מינהל המחוז בגלל רשלנות, ובגלל העובדה שמקישיין שהה בארץ עם נשק, מבלי שמינהל המחוז — הממונה על רשויות נשק — יידע על כך. לבסוף הציעו גם להוריד לירה אחת מתקציב מירשם התושבים, על כי בלי ידיעתו שהה מקישיין בארץ ללא אשרת מעבר, או אשרת תייר.

אך את עיקר העוקץ, שהצליח להוציא מן הכלים את כל חברי מפא"י והדתיים בוועד, דה, שמרו רובין ובאור לישיבה שנערכה למחרת.

רובין הציע להוסיף אלף לירות לתקציב

העלות את עניין סובלן, כדי לעכב את חוק החסכון. גורי התנגד, כמוכן, אך הצמד נושע הפעם מכיוון בלתי צפוי לחלוטין. חיכ המפלגה הדתית-לאומית מיכאל חזוני התמרמר על שמפא"י דוחה את הדיון ב"חקירת עורך-הידן המאשים את שפירא ב"מעשים שלא כשורה, מעליבה בכך את שר פלגתה. חזוני הצטרף לאופוזיציה, הצביע יחד איתה בעד דיון מיידי בהזמנת אנקור-יון, סיעת בכך לדחית גביית חסכון חובה בחודש ימים.

כרטיס ציקור. הדיון היה תם. ישר אל קרגמן ממפא"י טען שהצבעה יערכה בשעה מוקדמת מן הרגיל בועדה, והקואר ליציה הופתעה מהעתוי הבלתי רגיל. יצחק גולן הליברלי השיב לו שזה עניינה של